UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

10 päivänä toukokuuta 2012 *

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen — Direktiivi 2004/18/EY — Julkisia rakennushankintoja sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyt — Kuumien juomien valmistamiseen käytettävien automaattien toimittamista, asentamista ja ylläpitoa ja teen, kahvin ja muiden valmistusaineiden toimittamista koskeva julkinen hankinta — 23 artiklan 6 ja 8 kohta — Tekniset eritelmät — 26 artikla — Hankintasopimuksen toteuttamisen ehdot — 53 artiklan 1 kohta — Sopimusten tekemisen perusteet — Kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous — Luonnonmukaisesta maataloudesta ja reilusta kaupasta peräisin olevat tuotteet — Laatumerkkien käyttö teknisten eritelmien ja hankintasopimuksen tekoperusteiden laatimisessa — 39 artiklan 2 kohta — Käsite ”lisätiedot” — 2 artikla — Julkisissa hankintasopimuksissa noudatettavat periaatteet — Avoimuusperiaate — 44 artiklan 2 kohta ja 48 artikla — Osanottajien soveltuvuuden tarkistaminen ja valinta — Tekninen tai ammatillinen vähimmäispätevyys — ”Kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevien perusteiden” noudattaminen

Asiassa C-368/10,

jossa on kyse SEUT 258 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 22.7.2010,

Euroopan komissio, asiamiehinään C. Zadra ja F. Wilman, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Alankomaiden kuningaskunta, asiamiehinään C. Wissels ja M. de Ree,

vastaajana,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, G. Arestis ja D. Šváby (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.10.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.12.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Alankomaiden kuningaskunta ei ole noudattanut julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY (EUVL L 134, s. 114 ja oikaisu EUVL 2004, L 351, s. 44), sellaisena kuin se on muutettuna 4.12.2007 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1422/2007 (EUVL L 317, s. 34; jäljempänä direktiivi 2004/18), 23 artiklan 6 ja 8 kohdan, 2 artiklan, 44 artiklan 2 kohdan, 48 artiklan 1 ja 2 kohdan sekä 53 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska kahviautomaattien toimittamista ja hoitoa varten tehtävän hankintasopimuksen, josta julkaistiin 16.8.2008 hankintailmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä, yhteydessä Noord-Hollandin maakunta

— määräsi teknisissä eritelmissä käytettäviksi MAX HAVELAAR- ja EKO-laatumerkkejä tai ainakin vastaaviin tai samoihin lähtökohtiin perustuvia merkkejä

— käytti taloudellisten toimijoiden pätevyyden arvioinnissa kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita ja todisteita ja

— muotoili tietyt tarjouskilpailun ratkaisuperusteet siten, että niissä viitattiin MAX HAVELAAR- ja/tai EKO-laatumerkkeihin tai ainakin samoihin lähtökohtiin perustuviin merkkeihin.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Direktiivissä 2004/18 on muun muassa seuraavat perustelukappaleet:

”(2) Jäsenvaltioissa valtion, paikallisten yhteisöjen ja muiden julkisoikeudellisten laitosten puolesta tehtyjen hankintasopimusten osalta on noudatettava perustamissopimuksen periaatteita ja erityisesti tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatetta, sijoittautumisvapauden periaatetta ja palvelujen tarjoamisen vapauden periaatetta ja niistä johtuvia periaatteita, kuten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, syrjimättömyyden periaatetta, vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, suhteellisuusperiaatetta ja avoimuusperiaatetta. Tietyn arvon ylittävien julkisten hankintojen osalta on kuitenkin suotavaa laatia säännökset, joiden mukaan näitä sopimuksia koskevat kansalliset sopimuksentekomenettelyt sovitetaan yhteisössä yhteen ja jotka perustuvat edellä mainittuihin periaatteisiin, jotta voidaan varmistaa niiden vaikutus ja taata julkisten hankintojen avaaminen kilpailulle. Näitä yhteensovittamista koskevia säännöksiä olisi siten tulkittava edellä mainittujen sääntöjen ja periaatteiden sekä perustamissopimuksen muiden määräysten mukaisesti.

– –

(5) Perustamissopimuksen 6 artiklan [jota SEUT 11 artikla vastaa] mukaan ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset on sisällytettävä [EY:n] perustamissopimuksen 3 artiklassa [jota SEUT 3–SEUT 6 ja SEUT 8 artikla olennaisilta osin vastaavat] tarkoitetun yhteisön politiikan ja toiminnan määrittelyyn ja toteuttamiseen, erityisesti kestävän kehityksen edistämiseksi. Tässä direktiivissä selvennetään siten, kuinka hankintaviranomaiset voivat edistää ympäristön suojelua ja kestävää kehitystä samalla kun niille taataan mahdollisuus suorittaa hankintansa parhaalla hintalaatusuhteella.

– –

(29) Hankintaviranomaisten laatimien teknisten eritelmien olisi oltava sellaisia, että julkiset hankinnat avautuvat kilpailulle. Sen vuoksi on oltava mahdollista esittää tarjouksia, jotka perustuvat erilaisiin teknisiin ratkaisuihin. Tekniset eritelmät on tätä varten voitava laatia toiminnallisen suorituskyvyn ja toiminnallisten vaatimusten mukaisesti ja, jos viitataan eurooppalaiseen tai sellaisen puuttuessa kansalliseen standardiin, hankintaviranomaisten on otettava huomioon muihin vastaaviin ratkaisuihin perustuvat tarjoukset. Vastaavuuden osoittamiseksi tarjoajien olisi voitava esittää mitä tahansa selvitystä. Jos hankintaviranomainen katsoo, ettei vastaavuutta ole, sen on perusteltava tätä koskeva päätöksensä. Hankintaviranomaiset, jotka haluavat määritellä ympäristövaatimuksia tietyn hankintasopimuksen teknisissä eritelmissä, voivat vahvistaa tiettyjen tuote- tai palveluryhmien ympäristöominaisuudet, kuten määrätyn tuotantomenetelmän, ja/tai erityiset ympäristövaikutukset. Ne voivat halutessaan käyttää asianmukaisia eritelmiä, jotka on määritelty ympäristömerkeissä, kuten Euroopan ympäristömerkissä, (moni)kansallisissa ympäristömerkeissä tai muissa ympäristömerkeissä, edellyttäen, että merkkiä koskevat vaatimukset on laadittu ja hyväksytty tieteellisiin tutkimuksiin perustuvien tietojen pohjalta käyttäen menettelyä, johon kaikki asianomaiset osapuolet, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat ja ympäristöjärjestöt voivat osallistua, ja edellyttäen, että merkki on kaikkien asianomaisten osapuolten saatavilla ja käytettävissä. – –. Teknisten eritelmien olisi oltava niin selkeitä, että kaikki tarjoajat tietävät, mitä seikkoja hankintaviranomaisten asettamat vaatimukset koskevat.

– –

(33) Hankintasopimuksen toteuttamisen ehdot ovat tämän direktiivin mukaiset, jos ne eivät ole suoraan tai välillisesti syrjiviä ja jos ne on mainittu tarjouskilpailua koskevassa ilmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjassa. Niillä voidaan erityisesti pyrkiä tukemaan ammatillista koulutusta työmaalla, erityisistä työllistymisvaikeuksista kärsivien henkilöiden työllistämistä, torjumaan työttömyyttä tai edistämään ympäristönsuojelua. Esimerkkinä voidaan mainita muun ohessa velvoitteet, joita voidaan soveltaa hankintasopimusten toteuttamisessa, ja jotka koskevat pitkäaikaistyöttömien palvelukseen ottamista tai työttömien tai nuorten kouluttamista tarkoittavia toimenpiteitä, Kansainvälisen työjärjestön (ILO) perustavanlaatuisten sopimusten säännösten sisällön noudattamista sikäli kuin niitä [ei] ole pantu kansallisessa lainsäädännössä täytäntöön, sekä tietyn vammaisten vähimmäismäärän palvelukseen ottamista, joka ylittää kansallisen lainsäädännön vaatimukset.

– –

(39) Tarjoajien soveltuvuuden varmistaminen – – sekä heidän valintansa olisi suoritettava avoimissa olosuhteissa. Tätä varten olisi esitettävä syrjimättömät perusteet, joita hankintaviranomaiset voivat käyttää kilpailijoiden valinnassa, ja menettelyt, joita taloudelliset toimijat voivat käyttää osoittaakseen, että ne täyttävät nämä perusteet. Avoimuutta silmällä pitäen hankintaviranomaisen olisi julkisia hankintoja koskevan sopimuksen kilpailuttamisen yhteydessä ilmoitettava valinnassa käyttämänsä valintaperusteet sekä erityinen suorituskyvyn taso, jota se mahdollisesti taloudellisilta toimijoilta edellyttää, jotta ne voivat osallistua hankintamenettelyyn.

– –

(46) Hankintasopimukset olisi tehtävä puolueettomin perustein, joilla varmistetaan avoimuuden, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden noudattaminen ja joilla taataan, että tarjous arvioidaan todellisen kilpailun olosuhteissa. Tämän vuoksi on syytä hyväksyä vain kaksi hankintasopimuksen tekoperustetta: alhaisin hinta ja kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous.

Jotta varmistetaan yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen hankintasopimuksen tekemisessä olisi säädettävä oikeuskäytännössä vakiintuneesta velvoitteesta taata tarvittava avoimuus, jotta kaikki tarjoajat voivat kohtuudella saada tietoja kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen

määrittämiseksi sovellettavista perusteista ja menettelyistä. Näin ollen hankintaviranomaisten on ilmoitettava hankintasopimuksen tekoperusteet ja kunkin perusteen suhteellinen painoarvo hyvissä ajoin, jotta tarjoajat ovat niistä tietoisia tarjousta laatiessaan. – –

Jos hankintaviranomaiset päättävät tehdä sopimuksen kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteella, niiden olisi arvioitava tarjoukset hintalaatusuhteeltaan parhaan tarjouksen määrittämiseksi. Tätä varten niiden on määritettävä taloudelliset ja laadulliset perusteet, joiden nojalla olisi voitava määrittää hankintaviranomaiselle kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. Nämä perusteet on määriteltävä sopimuksen kohteen mukaisesti siten, että niiden perusteella voidaan arvioida kunkin tarjouksen suoritustaso suhteessa teknisissä eritelmissä määritettyyn sopimuksen kohteeseen sekä kunkin tarjouksen hintalaatusuhde.

Tasavertaisen kohtelun takaamiseksi olisi tarjouksia voitava sopimuksen tekoperusteiden ansiosta vertailla ja arvioida puolueettomasti. Jos nämä edellytykset täyttyvät, taloudelliset ja laadulliset sopimuksentekoperusteet kuten myös ympäristövaatimusten täyttämiseen liittyvät perusteet voivat antaa hankintaviranomaiselle mahdollisuuden vastata asianomaisen yleisön tarpeisiin sellaisina kuin ne ilmoitetaan hankintasopimuksen teknisissä eritelmissä. Hankintaviranomainen voi samoin edellytyksin käyttää yhteiskunnallisten vaatimusten täyttämiseksi perusteita, jotka määritellään teknisissä eritelmissä ja jotka vastaavat sellaisen erityisen heikossa asemassa olevan väestönosan tarpeisiin, johon sopimuksen kohteena olevan rakennusurakan tai tavara- tai palveluhankinnan edunsaajat tai käyttäjät kuuluvat.”

3 Direktiivin 2004/18 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan julkisia tavarahankintoja koskevilla sopimuksilla tarkoitetaan muita kuin tämän kohdan b alakohdassa tarkoitettuja julkisia rakennusurakoita koskevia sopimuksia, joiden tarkoituksena on tuotteiden osto, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen osto-optioin tai ilman niitä, ja julkisia hankintoja koskevaa sopimusta, jonka tarkoituksena on tuotteiden toimittaminen ja johon tämän ohella kuuluu kokoamis- ja asennustöitä, pidetään julkista tavarahankintaa koskevana sopimuksena. Kyseisen direktiivin 7 artiklan nojalla direktiiviä sovelletaan tällaiseen julkiseen hankintaan puolustuksen alan ja yhteishankintaviranomaisen tekemää sellaista hankintaa lukuun ottamatta, jonka ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähintään 206 000 euroa, jos sen tekijänä on muu kuin kyseisen direktiivin liitteessä IV tarkoitettu hankintaviranomainen. Tässä liitteessä ei mainita Alankomaiden kuningaskunnan kohdalla maakuntia.

4 Direktiivin 2004/18 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Julkisissa hankintasopimuksissa noudatettavat periaatteet

Hankintaviranomaisten on kohdeltava taloudellisia toimijoita yhdenvertaisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti.”

5 Direktiivin 2004/18 liitteessä VI olevan 1 kohdan b alakohdan mukaan käsitteellä ”tekninen eritelmä” tarkoitetaan julkisia tavarahankintoja koskevien sopimusten osalta ”tuotteelta – – edellytetyt ominaisuudet määrittelevässä asiakirjassa olevaa erittelyä. Näihin ominaisuuksiin kuuluvat laadun taso, ympäristönsuojelun taso, suunnitteluvaatimukset – –, vaatimustenmukaisuuden, käyttöön soveltuvuuden ja tuotteen käytön arviointi, turvallisuus tai mitat, mukaan lukien tuotteeseen kohdistuvat vaatimukset myyntinimityksen, termistön, tunnusten, testauksen ja testausmenetelmien, pakkauksen, merkitsemisen, etiketöinnin, käyttöohjeiden ja tuotantoprosessien ja -menetelmien osalta sekä vaatimustenmukaisuuden arviointimenetelmät”.

6 Kyseisen direktiivin 23 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Liitteessä VI olevassa 1 kohdassa määritellyt tekniset eritelmät esitetään hankintasopimusasiakirjoissa – –

2. Teknisten eritelmien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet, eivätkä ne saa haitata perusteettomasti julkisten hankintojen avaamista kilpailulle.

3. – – tekniset eritelmät on laadittava:

– –

b) suorituskykyä koskevien tai toiminnallisten vaatimusten perusteella; näihin voi sisältyä ympäristöominaisuuksia. Niiden on kuitenkin oltava riittävän täsmällisiä, jotta tarjoajat pystyvät niiden pohjalta määrittämään hankintasopimuksen kohteen ja hankintaviranomaiset tekemään kyseisen hankintasopimuksen;

– –

6. Vahvistaessaan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja suorituskykyyn liittyviä tai toiminnallisia vaatimuksia koskevia ympäristöominaisuuksia hankintaviranomaiset voivat käyttää eurooppalaisissa, (moni)kansallisissa tai muissa ympäristömerkeissä määriteltyjä yksityiskohtaisia eritelmiä tai tarvittaessa niiden osia, mikäli:

— eritelmät soveltuvat hankintasopimuksen kohteena olevien tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen,

— merkkiä koskevat vaatimukset kehitetään tieteellisen tiedon pohjalta,

— ympäristömerkit hyväksytään prosessissa, johon kaikki asianomaiset osapuolet, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat ja ympäristöjärjestöt voivat osallistua,

— merkit ovat kaikkien asiasta kiinnostuneiden osapuolten saatavilla.

Hankintaviranomaiset voivat ilmoittaa, että ympäristömerkillä varustettujen tuotteiden tai palvelujen oletetaan täyttävän tarjouspyyntöasiakirjassa määritellyt tekniset eritelmät; niiden on hyväksyttävä muut asianmukaiset todistuskeinot, kuten valmistajan tekniset asiakirjat tai jonkin tunnustetun laitoksen laatima testausselostus.

– –

8. Teknisissä eritelmissä ei saa mainita tiettyä valmistajaa tai tiettyä alkuperää olevia tuotteita tai erityistä menetelmää eikä viitata tavaramerkkiin, patenttiin tai tyyppiin tai tiettyyn alkuperään tai tuotantoon siten, että maininta suosisi tai sulkisi menettelystä pois tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita, paitsi jos tämä on perusteltua hankintasopimuksen kohteen vuoksi. Maininta tai viittaus on poikkeuksellisesti sallittu siinä tapauksessa, että hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja ymmärrettävällä tavalla kuvata 3 ja 4 kohtaa soveltamalla, jolloin mainintaan tai viittaukseen on liitettävä ilmaisu ’tai vastaava’.”

7 Direktiivin 2004/18 26 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Hankintasopimuksen toteuttamisen ehdot

Hankintaviranomaiset voivat asettaa hankintasopimuksen toteuttamista koskevia erityisehtoja edellyttäen, että ehdot ovat yhteisön oikeuden mukaisia ja että niistä on ilmoitettu hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Hankintasopimuksen toteuttamisen ehdoissa voidaan käsitellä erityisesti sosiaalisia ja ympäristönäkökohtia.”

8 Kyseisen direktiivin 39 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Hankintaviranomaisten tai toimivaltaisten yksikköjen on toimitettava tarjouspyyntöasiakirjoihin ja niitä täydentäviin asiakirjoihin liittyvät lisätiedot viimeistään kuusi päivää ennen tarjousten vastaanottamiselle asetetun määräajan päättymistä, sikäli kuin niitä on pyydetty ajoissa.”

9 Direktiivin 2004/18, 44 artiklan, jonka otsikkona on ”Osanottajien soveltuvuuden tarkistaminen ja valinta, hankintasopimusten tekeminen”, 1 kohdassa säädetään, että tarkistettuaan niiden tarjoajien soveltuvuuden, joiden osallistumista menettelyyn ei ole suljettu pois, muun muassa direktiivin 48 artiklassa tarkoitettujen ammatillista ja teknistä tietämystä tai pätevyyttä koskevien perusteiden perusteella hankintaviranomaiset tekevät hankintasopimukset pääasiallisesti direktiivin 53 artiklassa mainittujen perusteiden perusteella. Kyseisen direktiivin 44 artiklan 2 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Hankintaviranomaiset voivat asettaa 47 ja 48 artiklan mukaisia soveltuvuutta koskevia vähimmäisehtoja, jotka ehdokkaiden ja tarjoajien on täytettävä.

Jäljempänä 47 ja 48 artiklassa tarkoitettujen tietojen laajuuden ja niiden soveltuvuutta tietyn hankintasopimuksen osalta koskevien vähimmäisedellytysten on liityttävä suoraan hankintasopimuksen kohteeseen ja oltava oikeassa suhteessa siihen nähden.

– –”

10 Direktiivin 2004/18 48 artiklan, jonka otsikkona on ”Tekninen ja/tai ammatillinen pätevyys”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Taloudellisten toimijoiden tekninen ja/tai ammatillinen pätevyys arvioidaan ja todennetaan 2 ja 3 kohdan mukaisesti.”

11 Saman artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaan taloudellisten toimijoiden tekninen pätevyys voidaan osoittaa yhdellä tai useammalla niistä tavoista, jotka luetellaan tässä säännöksessä, rakennusurakoiden, tavarahankintojen tai palvelujen luonteen, määrän tai laajuuden ja käyttötarkoituksen mukaan. Julkisten tavarahankintojen osalta kyseisen säännöksen a kohdan ii alakohdassa, b–d kohdassa ja j kohdassa mainitaan seuraavat seikat:

— luettelo viimeksi kuluneiden kolmen vuoden merkittävimmistä suoritetuista tavarantoimituksista

— selvitys yritykseen mahdollisesti kuulumattomista teknisistä asiantuntijoista tai teknisistä laitoksista, erityisesti niistä, jotka vastaavat laadunvalvonnasta

— kuvaus tavarantoimittajan laadunvarmistukseen käyttämistä teknisistä välineistä sekä kyseisen yrityksen tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä

— jos toimitettavat tuotteet ovat monimutkaisia tai niitä tarvitaan poikkeuksellisesti vain tiettyä tarkoitusta varten, hankintaviranomaisen suorittama tai tämän puolesta suoritettu tarkastus koskee tavarantoimittajan tuotantokapasiteettia ja tarvittaessa sen käytössä olevia tutkimus- ja kokeilujärjestelmiä sekä laadunvalvontatoimenpiteitä ja

— toimitettavien tuotteiden osalta näytteet, kuvaukset tai valokuvat tai todistukset, jotka osoittavat tavaroiden todetun vaatimustenmukaisuuden.

12 Kyseisen 48 artiklan 6 kohdan sanamuodon mukaan hankintaviranomaisen on ilmoituksessaan tai tarjouspyynnössään ilmoitettava, mitkä 2 kohdassa tarkoitetuista asiakirjoista sille on esitettävä.

13 Direktiivin 2004/18 53 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Hankintasopimuksen tekoperusteet

1. – – [H]ankintaviranomaisten on käytettävä seuraavia hankintasopimusten tekoperusteita:

a) kun hankintasopimus tehdään hankintaviranomaisen kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteella, kyseessä olevan hankintasopimuksen kohteeseen liittyviä erilaisia perusteita: esimerkiksi laatua, hintaa, teknisiä ansioita, esteettisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia, kustannustehokkuutta, myynnin jälkeistä palvelua ja teknistä tukea, toimituspäivää sekä toimitus- tai toteutusaikaa;

– –”

II Kanteen nostamista edeltäneet seikat

A *Hankintailmoitus*

14 Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistiin 16.8.2008 alankomaalaisen Noord-Hollandin maakunnan pyynnöstä hankintailmoitus, joka koski kahviautomaattien toimittamista ja hoitamista 1.1.2009 alkaen (jäljempänä hankintailmoitus).

15 Hankinta kuvattiin hankintailmoituksen II jakson 1.5 kohdassa seuraavasti:

”Noord-Hollandin maakunnalla on sopimus kahviautomaattien hoitamisesta. Sopimus päättyy 1.1.2009. Maakunta haluaa tehdä uuden sopimuksen 1.1.2009 alkaen Euroopan unionin avoimen hankintamenettelyn kautta. Tärkeä näkökohta on, että Noord-Hollandin maakunta haluaa lisätä luonnonmukaisten ja reilun kaupan tuotteiden käyttöä kahviautomaateissa.”

16 Hankintailmoituksen III jakson 1 kohta koski hankintasopimuksen toteuttamisen ehtoja. Vakuuksia ja takuita, rahoitus- ja maksuehtoja ja alihankkijoihin turvautumisen oikeudellisen muodon osalta esitettyjä vaatimuksia koskevien tietojen jälkeen tämän jakson 1.4 kohdassa lukee ”ei” otsikon ”Hankintasopimuksen toteuttamiselle asetetut muut erityiset ehdot” kohdalla.

17 Hankintailmoituksen IV jakson 2.1 kohdassa todettiin, että hankintasopimus tehdään kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen jättäneen tarjoajan kanssa. Saman jakson 3.4 kohdasta käy ilmi, että tarjouksia otettiin vastaan 26.9.2008 klo 12 asti.

B *Tarjouspyyntöasiakirjat*

18 Hankintailmoituksessa viitattiin ”Tarjouspyyntö”-nimisiin ja 11.8.2008 päivättyihin tarjouspyyntöasiakirjoihin (jäljempänä tarjouspyyntöasiakirjat).

19 Tarjouspyyntöasiakirjojen 1.3 alajakson ensimmäisessä alakohdassa toistettiin ”Hankinnan tausta” -nimisen otsikon alla hankintailmoituksen II jakson 1.5 kohdan sisältö. Tarjouspyyntöasiakirjojen kyseisen alajakson toinen alakohta päättyi seuraavasti:

”Tarjoukset arvioidaan laatua koskevien perusteiden ja ympäristöä koskevien perusteiden sekä hinnan perusteella.”

20 Tarjouspyyntöasiakirjojen 1.4 alajaksossa kuvattiin hankinnan sisältö päälinjoiltaan seuraavasti:

”Noord-Hollandin maakunta tekee hankintasopimuksen kuumien ja kylmien juomien jakelua varten käytettävien puoliautomaattisten (full-operational) laitteiden toimittamisesta, asentamisesta ja ylläpidosta vuokrauksen perusteella. Noord-Hollandin maakunta tekee hankintasopimuksen myös kyseisiä automaatteja varten tarvittavien valmistusaineiden toimittamisesta – – hankintasopimusasiakirjassa kuvattujen vaatimusten ja toiveiden mukaisesti. – – Tärkeitä näkökulmia ovat kestävyys ja toiminnot.”

21 Tarjouspyyntöasiakirjojen 1.5 alajakson mukaan hankintasopimuksen kesto oli 3 vuotta ja sitä voitiin pidentää vuodella.

22 Tarjouspyyntöasiakirjojen 3.4 alajakson, joka koski rekisteröimisehtoja, mukaan vaihtoehtojen esittäminen ei ollut sallittua. Hankinnasta kiinnostuneiden ja tarjoajien oli itse otettava selvää kaikista hankinnan relevanteista olosuhteista muun muassa esittämällä hankintaviranomaiselle kysymyksiä, joihin vastattiin tiedonannon puitteissa.

23 Tiedonanto määriteltiin tarjouspyyntöasiakirjojen 2.3 alajakson 5 kohdassa asiakirjaksi, joka sisälsi vastaukset hankinnasta kiinnostuneiden tahojen esittämiin kysymyksiin ja mahdolliset tarjouspyyntöasiakirjojen tai muiden hankintasopimusasiakirjojen muutokset ja jolla oli tarjouspyyntöasiakirjojen alaosana etusija tarjouspyyntöasiakirjojen muihin osiin ja niiden liitteisiin nähden. Tarjouspyyntöasiakirjojen kyseisen alajakson 3 ja 5 kohdassa täsmennettiin vielä, että tiedonanto julkaistaan Noord-Hollandin maakunnan tarjouskilpailuja koskevilla internetsivuilla ja että kaikille hankinnasta kiinnostuneille ilmoitetaan sähköpostitse heti kun kysymyksiin oli vastattu internetsivuilla.

24 Tarjouspyyntöasiakirjojen 4.4 alajakson otsikkona oli ”Soveltuvuusvaatimukset/vähimmäisvaatimukset”. Nämä vaatimukset oli määritelty tarjouspyyntöasiakirjojen johdannossa vaatimuksiksi, jotka tarjoajan on täytettävä, jotta sen tarjous otetaan huomioon. Ne oli ilmaistu poissulkemislausekkeiden tai vähimmäisvaatimusten muodossa.

25 Tarjouspyyntöasiakirjojen 4.4 alajakson 1–5 kohta koskivat liikevaihtoa, vastuuvakuutuksen kattavuutta, tarjoajan kokemusta, laatuvaatimuksia ja asiakaskunnan tyytyväisyyden arviointia.

26 Tarjouspyyntöasiakirjojen 4.4 alajakson 4 kohtaan, jonka otsikkona on ”Laatuvaatimukset”, sisältyy 2 alakohta, joka kuuluu seuraavasti:

”Noord-Hollandin maakunta vaatii kestävien hankintojen ja yhteiskunnallisesti vastuullisten yritysten yhteydessä, että tavarantoimittaja täyttää kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevat perusteet. Millä tavalla täytätte kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevat perusteet[?] Lisäksi on ilmoitettava, millä tavalla tavarantoimittaja vaikuttaa kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon. – –”

27 Tämä vaatimus toistettiin saman 4.4 alajakson viimeisenä olevassa 6 kohdassa, joka sisältää yleiskatsauksen muun muassa ”Laatuvaatimuksista” ja jonka sanamuoto oli seuraava:

”11. Hankintojen kestävyys ja [yhteiskunnallisesti vastuulliset yritykset: knock out -peruste].”

28 Otsikon ”Vähimmäisvaatimus 1: Vaatimusprofiili” alla viitataan tarjouspyyntöasiakirjojen 5.2 alajakson 1 kohdassa erilliseen liitteeseen ja ilmaistiin, että tarjoajien oli täytettävä vaatimusprofiili sellaisena kuin se oli muotoiltu siinä.

29 Tarjouspyyntöasiakirjojen liitteeseen A, jonka otsikkona oli ”Laatuprofiili”, sisältyivät muun muassa seuraavat kohdat:

”31. Noord-Hollandin maakunta käyttää MAX HAVELAAR- ja EKO-laatumerkillä varustettua kahvia ja teetä – – [Arviointi:] vaatimus [.]

– –

35. Valmistusaineiden on oltava, mikäli mahdollista, EKO- ja/tai MAX HAVELAAR -laatumerkkien mukaisia – – [Enintään] 15 [pistettä. Arviointi:] toive[.]”

30 Tarjouspyyntöasiakirjojen liitteistä ja yleisestä rakenteesta seuraa, että edellä mainittu 35 kohta koski tiettyjä muiden juomien kuin kahvin ja teen valmistuksessa käytettäviä aineita, kuten maitoa, sokeria ja kaakaota (jäljempänä valmistusaineet).

C *Tiedonanto*

31 Noord-Hollandin maakunta julkaisi 9.9.2008 tarjouspyyntöasiakirjojen 2.3 alajaksossa tarkoitetun tiedonannon 11 ja 12 kohdan. Nämä kohdat koskivat tarjouspyyntöasiakirjojen liitteessä A olevaan 31 ja 35 kohtaan liittyvää kysymystä, joka kuului seuraavasti: ”Voidaanko lähteä siitä, että vaadittavien merkkien osalta pätee: tai vastaavia [?]” Hankintaviranomainen vastasi seuraavin sanamuodoin:

”00011 – – 31 [kohta] – –

– –

Siltä osin kuin lähtökohdat ovat vastaavia tai samoja.

00012 – – 35 [kohta] – –

– –

Valmistusaineissa saa olla laatumerkki, joka perustuu samoihin lähtökohtiin.”

32 Euroopan unionin virallisessa lehdessä 24.12.2008 julkaistusta ilmoituksesta käy ilmi, että hankintasopimus tehtiin Maas International -nimisen alankomaalaisen yhtiön kanssa.

D *EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkit*

33 Komission esittämän väitteen, jota Alankomaiden kuningaskunta ei ole kiistänyt, mukaan EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkkien ominaispiirteet voidaan kuvata seuraavasti:

1. EKO-laatumerkki

34 Alankomaalainen yksityisoikeudellinen EKO-laatumerkki myönnetään tuotteille, jotka koostuvat vähintään 95-prosenttisesti luonnonmukaisista ainesosista. Merkkiä hallinnoi Alankomaiden siviilioikeuden mukaan perustettu säätiö, jonka tavoitteina on suosia luonnonmukaista maataloutta, sellaisena kuin siitä säädettiin tosiseikkojen tapahtumisaikaan maataloustuotteiden luonnonmukaisesta tuotantotavasta ja siihen viittaavista merkinnöistä maataloustuotteissa ja elintarvikkeissa 24.6.1991 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2092/91 (EYVL L 198, s. 1), sellaisena kuin se oli

muutettuna 24.2.2004 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 392/2004 (EUVL L 65, s. 1; jäljempänä asetus N:o 2092/91), ja torjua petoksia. Säätiö on nimetty toimivaltaiseksi viranomaiseksi asetuksessa säädettyjen velvollisuuksien noudattamista koskevien tarkastusten osalta.

35 EKO on rekisteröity tavaramerkiksi sisämarkkinoiden harmonisointivirastossa (tavaramerkit ja mallit) (SMHV).

2. MAX HAVELAAR -laatumerkki

36 MAX HAVELAAR -laatumerkki on myös yksityisoikeudellinen merkki, jonka Alankomaiden siviilioikeuden mukaan perustettu säätiö myöntää kansainvälisen kattojärjestön, Fairtrade Labelling Organisationin (FLO) vahvistamien normien mukaisesti. Sitä käytetään useissa maissa, joista yksi on Alankomaat.

37 Koska tällä laatumerkillä pyritään suosimaan reilun kaupan tuotteiden kauppaa, laatumerkillä sertifioidaan, että tuotteet, joille se on myönnetty, on ostettu kehittyvistä maista pienistä tuottajista koostuvilta organisaatioilta reiluun hintaan ja reiluilla ehdoilla. Merkin myöntämisessä sovelletaan seuraavia neljää perustetta: Maksetun hinnan on katettava kaikki kulut, hinnassa on oltava mukana hinnanlisä markkinahintoihin verrattuna, tuotannossa on täytynyt käyttää ennakkorahoitusta ja maahantuojan ja tuottajien välillä on oltava pitkäaikaiset kauppasuhteet. FLO vastaa sekä sertifioinnista että auditoinnista.

38 MAX HAVELAAR on myös rekisteröity tavaramerkiksi SMHV:ssa.

III Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

39 Komissio lähetti 15.5.2009 Alankomaiden kuningaskunnalle virallisen huomautuksen. Kirjeen mukaan Noord-Hollandin maakunnan riidanalaisen hankinnan yhteydessä laatimat tarjouspyyntöasiakirjat ovat ristiriidassa direktiivin 2004/18 kanssa, koska niissä määrätään käytettäviksi MAX HAVELAAR- ja EKO-laatumerkkejä tai vastaaviin tai samoihin lähtökohtiin perustuvia laatumerkkejä toimitettavan teen ja kahvin osalta ja käytetään näitä merkkejä hankintasopimuksen tekoperusteena valmistusaineiden osalta ja arvioidaan tarjoajien tekninen ja ammatillinen pätevyys sellaisten soveltuvuutta koskevien perusteiden perusteella, jotka eivät kuulu tässä direktiivissä säädetyn suljetun järjestelmän piirin.

40 Alankomaiden kuningaskunta myönsi 17.8.2009 päivätyssä kirjeessä, että riidanalainen hankinta ei vastannut täydellisesti edellä mainitun direktiivin vaatimuksia, mutta korosti, ettei siitä kuitenkaan aiheutunut epäedullisia seurauksia tietyille potentiaalisille hankinnasta kiinnostuneille yrittäjille ja kiisti siten komission esittämät lukuisat väitteet.

41 Komissio lähetti 3.11.2009 kyseiselle jäsenvaltiolle perustellun lausunnon, jossa se toisti aiemmin esitetyt väitteet ja kehotti tätä toteuttamaan kaikki lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa lausunnon vastaanottamisesta.

42 Kyseinen jäsenvaltio kiisti 31.12.2009 lähettämässään kirjeessä, että komission kanta olisi perusteltu.

43 Komissio päätti sen jälkeen nostaa tämän kanteen.

44 Tanskan kuningaskunta hyväksyttiin unionin tuomioistuimen presidentin 11.2.2011 antamalla määräyksellä väliintulijaksi tukemaan Alankomaiden kuningaskunnan vaatimuksia. Tämän väliintulon peruuttaminen rekisteröitiin unionin tuomioistuimen kolmannen jaoston puheenjohtajan 14.11.2011 antamalla määräyksellä.

IV Kanne

45 Komissio vetoaa kanteensa tueksi kolmeen kanneperusteeseen.

46 Ensimmäinen ja kolmas kanneperuste koskevat EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkkien käyttöä yhtäältä toimitettavaa kahvia ja teetä koskevaan riidanalaiseen hankintaan liittyvissä teknisissä eritelmissä ja toisaalta niiden käyttöä hankintasopimuksen tekoperusteena toimitettavien valmistusaineiden osalta. Ensimmäisessä kanneperusteessa on kaksi osaa, jotka koskevat yhtäältä direktiivin 2004/18 23 artiklan 6 kohdan rikkomista EKO-laatumerkin käyttämisen takia ja toisaalta saman artiklan 8 kohdan rikkomista MAX HAVELAAR -laatumerkin käyttämisen takia. Kolmas kanneperuste koskee kyseisen direktiivin 53 artiklan 1 kohdan rikkomista, ja se perustuu kahteen komission esittämään väitteeseen, joiden mukaan viimeksi mainittu säännös estää laatumerkkien käytön ja edellä mainitut merkit eivät liittyneet kyseessä olevan hankintasopimuksen kohteeseen.

47 Toinen kanneperuste koskee vaatimusta, jonka mukaan tarjoajien on noudatettava ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita”. Kyseinen kanneperuste on jaettu kolmeen osaan, jotka koskevat direktiivin 2004/18 44 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan ja 48 artiklan rikkomista sillä perusteella, että vaatimus ei ole yhdenkään näiden säännösten mukaan sallitun edellytyksen mukainen, direktiivin 44 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan rikkomista sillä perusteella, että edellä mainittu vaatimus ei liity suoraan hankintasopimuksen kohteeseen, ja direktiivin 2 artiklassa säädetyn avoimuusvelvollisuuden noudattamatta jättämistä sillä perusteella, että käsitteet ”kestävät hankinnat” ja ”yhteiskunnallisesti vastuulliset yritykset” eivät ole riittävän selviä.

A *Alustavat toteamukset*

1. Direktiivin 2004/18 sovellettavuus

48 Yhtäältä on todettava, että riidanalainen hankintasopimus, joka koostuu juoma-automaattien käyttöön asettamisesta vuokrauksen perusteella ja automaattien ylläpidosta sekä niiden toimintaa varten tarvittavien tuotteiden toimittamisesta, on direktiivin 2004/18 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettu julkista tavarahankintaa koskeva sopimus.

49 Toisaalta Alankomaiden kuningaskunta ei ole kiistänyt komission esittämää arviota hankinnan arvosta, joksi on arvioitu 760 000 euroa. Näin ollen on todettava, että direktiiviä voidaan soveltaa kyseiseen hankintasopimukseen direktiivin 7 artiklassa vahvistettujen kynnysten puolesta.

2. Ensimmäisessä ja kolmannessa kanneperusteessa tarkoitetun vaatimuksen ja toiveen ulottuvuudesta

50 Asianosaiset ovat eri mieltä tarjouspyyntöasiakirjojen liitteessä A olevissa 31 ja 35 kohdassa mainittujen vaatimuksen ja toiveen ulottuvuudesta. Komissio viittaa näihin kohtiin ja väittää, että vaatimus ja toive koskevat kyseisten tuotteiden varustamista EKO- ja/tai MAX HAVELAAR -laatumerkeillä tai ainakin laatumerkeillä, jotka perustuvat vastaaviin tai samoihin perusteisiin, jos tiedonannon 11 ja 12 kohta otetaan huomioon. Alankomaiden kuningaskunnan mukaan hankintailmoituksen II jakson 1.5 kohdasta ja tarjouspyyntöasiakirjojen 1.3 alajaksosta seuraa päinvastoin, että koska hankintaviranomainen vaati tai toivoi luonnonmukaisesta maataloudesta ja reilusta kaupasta peräisin olevien tuotteiden toimittamista, näitä laatumerkkejä tai niitä vastaavia laatumerkkejä koskevalla maininnalla ainoastaan selitettiin noudatettavana olevia perusteita.

51 Ensimmäiseksi on todettava, että tarjouspyyntöasiakirjoja ei voida tulkita Alankomaiden kuningaskunnan esittämällä tavalla.

52 Tarjouspyyntöasiakirjojen ulottuvuus on määriteltävä potentiaalisten tarjoajien näkökulmasta käsin, koska direktiivissä 2004/18 säädettyjen julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen tavoitteena on nimenomaan taata näille Euroopan unioniin sijoittautuneille potentiaalisille tarjoajille mahdollisuus osallistua niitä kiinnostaviin julkisiin hankintoihin (ks. vastaavasti asia C-220/05, Auroux ym., tuomio 18.1.2007, Kok., s. I-385, 53 kohta). Nyt kyseessä olevassa tapauksessa potentiaaliset tarjoajat eivät kuitenkaan voineet ymmärtää tarjouspyyntöasiakirjoja muutoin kuin siten, että niillä olisi oltava kyseisen vaatimuksen tai toiveen yhteydessä mainitut laatumerkit.

53 Vaatimus ja toive oli nimittäin ilmaistu tarjouspyyntöasiakirjojen liitteessä, joka sisälsi ”Vaatimusprofiilin”, joka tarjoajien oli tarjouspyyntöasiakirjojen 5.2 alajakson 1 kohdan mukaan täytettävä sellaisena kuin se oli muotoiltu siinä. Kyseisen profiilin 31 ja 35 kohdassa viitataan kuitenkin nimenomaisesti ja ilman varauksia EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkkeihin ja suljetaan pois kaikki muut vaihtoehdot, joiden esittäminen oli sitä paitsi kiellettyä tarjouspyyntöasiakirjojen 3.4 alajakson mukaan. Tässä tilanteessa ei voida hyväksyä sitä, että hankinta-asiakirjojen niiden osien ulkopuolelle, jotka koskevat hankintaviranomaisen vaatimuksia tai toiveita, sijoitettu hankinta-ilmoituksen II jakson 1.5 kohdassa ja tarjouspyyntöasiakirjojen 1.3 alajaksossa oleva ulottuvuudeltaan jokseenkin epäselvä maininta, jonka mukaan ”(t)ärkeä näkökohta on, että Noord-Hollandin maakunta haluaa lisätä luonnonmukaisten ja reilun kaupan tuotteiden käyttöä kahviautomaateissa”, olisi ollut omiaan osoittamaan, että vaatimus ja toive koskivat yleisellä tavalla sitä, että kyseiset tuotteet ovat peräisin luonnonmukaisesta maataloudesta tai reilusta kaupasta.

54 Toiseksi on todettava, että tiedonannon 11 ja 12 kohdassa myöhemmin tehtyjä täsmennyksiä, joiden mukaan viittaus EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkkeihin kyseisten vaatimuksen ja toiveen yhteydessä tarkoittaa myös vastaavia laatumerkkejä, eli laatumerkkejä, jotka perustuvat samoihin tai vastaaviin myöntämisperusteisiin, ei voida ottaa direktiivin 2004/18 39 artiklan 2 kohdan perusteella huomioon.

55 On nimittäin niin, kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 71 kohdassa, että tässä säännöksessä tarkoitetuilla tarjouspyyntöasiakirjoihin ja niitä täydentäviin asiakirjoihin liittyvillä lisätiedoilla voidaan tosin selvittää tiettyjä asioita ja jakaa tietoa, mutta niillä ei voida muuttaa korjauksiakaan tekemällä niiden hankinnan olennaisten ehtojen ulottuvuutta, joihin tekniset eritelmät ja hankintasopimuksen tekoperusteet kuuluvat, sellaisina kuin nämä ehdot on muotoiltu tarjouspyyntöasiakirjassa, johon hankinnasta kiinnostuneet talouden toimijat legitiimisti turvautuivat tehdessään päätöksensä valmistautua tarjouksen esittämiseen tai toisaalta luopua osallistumasta kyseiseen hankintamenettelyyn. Tämä käy ilmi sekä 39 artiklan 2 kohdassa käytetystä ilmaisusta ”lisätiedot” että siitä kuuden päivän pituisesta lyhyestä määräajasta, joka kyseessä olevan säännöksen mukaan voi olla tällaisten lisätietojen toimittamisen ja tarjousten vastaanottamiselle asetetun päättymisen välillä.

56 Sekä yhdenvertaisen kohtelun periaate että siitä johtuva avoimuusvelvollisuus edellyttävät, että julkisia hankintoja koskevan sopimuksen kohde ja tekoperusteet määritetään selvästi jo heti tällaisen sopimuksen tekomenettelyn alussa (ks. vastaavasti asia C-299/08, komissio v. Ranska, tuomio 10.12.2009, Kok., s. I-11587, 41 ja 43 kohta).

57 Näin ollen on todettava, että hankintasopimusasiakirjoissa, joissa määritellään hankintasopimuksen kohde ja sen tekoperusteet, määrättiin yhtäältä, että toimitettava tee ja kahvi oli varustettava EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkeillä, ja toisaalta niihin sisältyi toive, jonka mukaan toimitettavat valmistusaineet oli varustettu samoilla laatumerkeillä.

B *Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee direktiivin 2004/18 23 artiklan 6 ja 8 kohdan rikkomista toimitettavaan kahviin ja teehen liittyvien teknisten eritelmien osalta*

58 Komission esittämä ensimmäinen kanneperuste koskee tarjouspyyntöasiakirjojen liitteessä A olevassa 31 kohdassa olevaa vaatimusta, jonka mukaan ”Noord-Hollandin maakunta käyttää MAX HAVELAAR- ja EKO-laatumerkeillä varustettua kahvia ja teetä”.

1. Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee direktiivin 2004/18 23 artiklan 6 kohdan rikkomista sen johdosta, että toimitettavaan kahviin ja teehen liittyvien teknisten eritelmien yhteydessä on käytetty EKO-laatumerkkiä

a) Asianosaisten lausumat

59 Komissio väittää ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa, että vaatimus, jonka mukaan toimitettavan kahvin ja teen oli oltava varustettu EKO-laatumerkillä tai muulla vastaavalla laatumerkillä, eli laatumerkeillä, joilla tuotteiden todistetaan olevan peräisin luonnonmukaisesta maataloudesta, on kyseessä olevilta tuotteilta edellytettyjen ominaisuuksien kuvaus ja täten tekninen eritelmä, johon sovelletaan direktiivin 2004/18 23 artiklaa. Komission mukaan kyseessä olevan artiklan 6 kohdassa sallitaan tietyin ehdoin EKO-laatumerkin kaltaisen ympäristömerkin käyttö ympäristöominaisuuksien muotoilussa, mutta siinä ei kuitenkaan sallita sellaisenaan ympäristömerkin määräämistä.

60 Alankomaiden kuningaskunnan mielestä kyseisen alan talouden toimijat ymmärtävät EKO-laatumerkin sen takia, että se on tunnettu heidän keskuudessaan, yksiselitteisesti viittauksena luonnonmukaisesta maataloudesta peräisin oleviin tuotteisiin hankintasopimusasiakirjojen laatimisajankohtana asetuksen N:o 2092/91 perusteella. Joka tapauksessa hankinnasta kiinnostunut tavanomaisen huolellinen talouden toimija olisi löytänyt vaikeuksitta internetistä tähän laatumerkkiin liittyvien perusteiden kuvauksen tai olisi pystynyt esittämään sitä koskevia kysymyksiä hankintaviranomaiselle. Näin ollen ei olisi realistista katsoa, että EKO-laatumerkin mainintaan sisältyisi vaara yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamisesta sillä perusteella, että potentiaalinen tarjoaja olisi voinut maininnan väärinymmärryksen takia menettää kiinnostuksensa riidanalaista hankintaa kohtaan tai myöhästyä ratkaisevasti.

b) Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

61 Ensimmäiseksi on todettava yhtäältä, että direktiivin 2004/18 23 artiklan 3 kohdan b alakohdan sanamuodon mukaan tekniset eritelmät voidaan laatia sellaisten suorituskykyä koskevien tai toiminnallisten vaatimusten perusteella, joihin voi sisältyä ympäristöominaisuuksia. Kyseessä olevan direktiivin 29 perustelukappaleen mukaan määrätty tuotantomenetelmä voi olla tällainen ympäristöominaisuus. EKO-laatumerkki on näin ollen – ja tästä asianosaisten välillä ei ole kiistaa – direktiivin 2004/18 23 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu ”ympäristömerkki”, koska se perustuu ympäristöominaisuuksiin ja täyttää tässä säännöksessä luetellut edellytykset. Toisaalta Noord-Hollandin maakunta on vahvistanut teknisen eritelmän esittäessään toimitettavan teen ja kahvin ominaisuudesta vaatimuksen, jolla on yhteys tähän laatumerkkiin. Ensimmäisen kanneperusteen tämä osa on tutkittava siten viimeksi mainitun säännöksen perusteella.

62 On muistutettava siitä, että direktiivin 2004/18 2 artiklan, jossa vahvistetaan julkisissa hankintasopimuksissa noudatettavat periaatteet, sanamuodon mukaan hankintaviranomaisten on kohdeltava taloudellisia toimijoita yhdenvertaisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti. Nämä periaatteet ovat äärimmäisen tärkeitä teknisten eritelmien osalta joko eritelmien valintaan tai teknisissä eritelmissä käytettyyn muotoilutapaan liittyvän syrjintävaaran vuoksi. Direktiivin 2004/18 23 artiklan 2 kohdassa ja 3 kohdan b alakohdassa ja direktiivin 29 perustelukappaleen viimeisessä virkkeessä

korostetaan tämän takia, että teknisten eritelmien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet eivätkä ne saa haitata perusteettomasti julkisten hankintojen avaamista kilpailulle, että niiden on oltava riittävän täsmällisiä, jotta tarjoajat pystyvät niiden pohjalta määrittämään hankintasopimuksen kohteen ja hankintaviranomaiset pystyvät tekemään kyseisen hankintasopimuksen, ja että niiden on oltava niin selkeitä, että kaikki tarjoajat tietävät, mitä seikkoja hankintaviranomaisten asettamat vaatimukset koskevat. Direktiivin 2004/18 23 artiklan 6 kohtaa on nimittäin tulkittava näiden seikkojen valossa.

63 Tämän säännöksen ensimmäisen alakohdan sanamuodosta käy ilmi, että sanamuodossa annetaan hankintaviranomaiselle valtuus käyttää ympäristöominaisuuksia koskevien vaatimusten osalta jonkin ympäristömerkin yksityiskohtaisia eritelmiä, mutta ei ympäristömerkkiä sellaisenaan. Direktiivin 2004/18 23 artiklan 3 kohdan b alakohdassa oleva täsmällisyysvaatimus – johon kyseessä olevan artiklan 6 kohdassa viitataan – ja jota selvennetään direktiivin 29 perustelukappaleen viimeisessä virkkeessä, on esteenä säännöksen laajentavalle tulkinnalle.

64 Tällaisen vaatimuksen noudattamisen varmistamisen helpottamiseksi hankintaviranomaiselle on 23 artiklan 6 kohdan toisessa alakohdassa annettu lisäksi lupa ilmoittaa, että sillä ympäristömerkillä, jonka yksityiskohtaisia eritelmiä ne ovat käyttäneet, varustettujen tuotteiden oletetaan täyttävän kyseessä olevat tekniset eritelmät. Toisessa alakohdassa ei kuitenkaan laajenneta 23 artiklan 6 kohdan ensimmäisen alakohdan soveltamisalaa, sillä toisessa alakohdassa sallitaan itse ympäristömerkin käyttäminen ainoastaan toissijaisesti siten, että se on todiste siitä, että ”tarjouspyyntöasiakirjassa määritellyt tekniset eritelmät” täyttyvät.

65 Direktiivin 2004/18 23 artiklan 6 kohdan toisen alakohdan mukaan hankintaviranomaisten on hyväksyttävä kaikki muut asianmukaiset todistuskeinot, kuten valmistajan tekniset asiakirjat tai jonkin tunnustetun laitoksen laatima testausselostus.

66 Tässä on lisäksi muistutettava siitä, että vaikka – kuten Alankomaiden kuningaskunta on todennut – hankintaviranomaisella on oikeus odottaa, että hankinnasta kiinnostuneet talouden toimijat ovat kohtuullisen valistuneita ja tavanomaisen huolellisia, tällaisen perustellun odotuksen edellytyksenä kuitenkin on, että hankintaviranomainen on itse muotoillut vaatimuksensa selvästi (ks. vastaavasti asia C-423/07, komissio v. Espanja, tuomio 22.4.2010, Kok., s. I-3429, 58 kohta). Sitä suuremmalla syyllä tällaiseen odotukseen ei voida vedota hankintaviranomaisten vapauttamiseksi niille direktiivissä 2004/18 asetetuista velvollisuuksista.

67 Sitä paitsi hankintaviranomaiselle asetettu velvollisuus mainita myös silloin, kun se käyttää ympäristömerkin osalta määriteltyjä ominaisuuksia, nimenomaisesti ne yksityiskohtaiset ympäristöominaisuudet, jotka se haluaa vaatia, ei ole muotoseikkojen liioittelua vaan välttämätöntä, jotta potentiaaliset tarjoajat voivat turvautua yhteen ainoaan ja hankintaviranomaiselta itseltään peräisin olevaan viralliseen asiakirjaan ja jotteivät ne joudu kohtaamaan tietojen etsintään liittyvää epävarmuutta eivätkä sitä, että johonkin ympäristömerkkiin liittyviin perusteisiin on mahdollisesti tehty muutoksia ajan mittaan.

68 Lisäksi on todettava, että Alankomaiden kuningaskunnan esittämä vastaväite siitä, että koska EKO-laatumerkki ilmaisee, että sillä varustetut tuotteet on saatu luonnonmukaisella tavalla, yksityiskohtaisten ominaisuuksien mainitseminen olisi edellyttänyt asetuksen N:o 2092/91 kaikkien vaatimusten luettelemista, mikä olisi ollut paljon epäselvempää kuin viittaaminen kyseessä olevaan laatumerkkiin, ei ole merkityksellinen. Direktiivi 2004/18 ei nimittäin periaatteessa estä viittaamasta hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa lakien tai asetusten säännöksiin ja määräyksiin tiettyjen teknisten eritelmien osalta, jos tällaista viittausta ei käytännössä voida välttää, mikäli siihen liitetään mukaan kaikki kyseisessä direktiivissä mahdollisesti vaaditut täydentävät selvitykset (ks. analogisesti em. asia komissio v. Espanja, tuomion 64 ja 65 kohta). Koska luonnonmukaista tuotantotapaa käyttäen tuotettujen ja sellaisina esitettyjen maataloustuotteiden markkinoille saattamisessa unionissa on siis noudatettava unionin kyseisen alan sääntelyä, hankintaviranomainen

voi tarvittaessa ilmoittaa tarjouspyyntöasiakirjassa, että toimitettavan tuotteen on oltava asetuksen N:o 2092/91 tai kyseisen asetuksen korvanneen myöhemmän asetuksen mukainen ilman, että se menettelisi silloin direktiivin 2004/18 liitteessä VI olevassa 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun ”teknisen eritelmän” käsitteen tai direktiivin 23 artiklan 3 kohdan vastaisesti.

69 Tiedonannon 11 kohtaan myöhemmin tehdystä täsmennyksestä, jonka mukaan viittaus EKO-laatumerkkiin tarkoittaa myös vastaavaa laatumerkkiä, on korostettava tämän tuomion 54–56 kohdassa esitetyn lisäksi, että kyseessä olevaa laatumerkkiä vastaavien yksityiskohtaisten teknisten eritelmien puuttumista ei voida missään tapauksessa korjata tällaisella täsmennyksellä.

70 Edellä olevista seikoista seuraa, että Noord-Hollandin maakunta on vahvistanut direktiivin 2004/18 23 artiklan 6 kohdan kanssa yhteensoveltumattoman teknisen eritelmän, koska se vaati tarjouspyyntöasiakirjassa, että tiettyjen toimitettavien tuotteiden on oltava varustettu määrätyllä ympäristömerkillä, sen sijaan, että se olisi käyttänyt tämän ympäristömerkin osalta määriteltyjä yksityiskohtaisia eritelmiä. Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on perusteltu.

2. Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa, joka koskee direktiivin 2004/18 23 artiklan 8 kohdan rikkomista sen johdosta, että toimitettavaan kahviin ja teehen liittyvien teknisten eritelmien yhteydessä on käytetty MAX HAVELAAR -laatumerkkiä

a) Asianosaisten lausumat

71 Komissio väittää ensimmäisen kanneperusteensa toisessa osassa, että vaatimus, jonka mukaan toimitettavan kahvin ja teen on oltava varustettu MAX HAVELAAR -laatumerkillä tai muulla vastaavalla laatumerkillä, eli laatumerkeillä, joilla tuotteiden todistetaan olevan reilun kaupan tuotteita, on kyseessä olevilta tuotteilta edellytettyjä ominaisuuksia koskeva kuvaus ja täten tekninen eritelmä, johon sovelletaan direktiivin 2004/18 23 artiklaa. Tämä vaatimus on kuitenkin kyseessä olevan artiklan 8 kohdan vastainen, sillä kyseisessä säännöksessä kielletään periaatteessa tekniset eritelmät, joissa ”mainita[an] – – tiettyä alkuperää olev[at] tuotte[et] tai erityi[nen] menetelmä [tai] viitata[an] tavaramerkkiin, – – tiettyyn alkuperään tai tuotantoon siten, että maininta suosisi tai sulkisi menettelystä pois tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita”, koska kyseessä oleva laatumerkki, joka vastaa rekisteröityä tavaramerkkiä, kuuluu jokaiseen näistä ryhmistä.

72 Alankomaiden kuningaskunta kiistää ensisijaisesti, että MAX HAVELAAR -laatumerkin myöntämisen perusteena olevat perusteet voisivat olla tuotantoprosessiin tai -menetelmään liittyviä vaatimuksia, ja väittää, että kyse on riidanalaisen hankintasopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä toimitettavien tuotteiden hankinnassa sovellettavista sosiaalisista ehdoista, jotka kuuluvat direktiivin 2004/18 26 artiklassa tarkoitetun käsitteen ”hankintasopimuksen toteuttamisen ehdot” soveltamisalaan. Jos tätä laatumerkkiä koskeva vaatimus katsotaan tekniseksi eritelmäksi, se toissijaisesti kiistää, että tässä asiassa voitaisiin soveltaa direktiivin 23 artiklan 8 kohtaa.

b) Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

73 Kuten tämän tuomion 37 kohdassa on esitetty, MAX HAVELAAR -laatumerkillä merkitään reilun kaupan eräästä muodosta peräisin olevia tuotteita, jotka ostetaan kehittyvistä maista pienistä tuottajista koostuvilta organisaatioilta hintaan ja ehdoilla, jotka ovat edullisia verrattuna markkinoiden mukaan määräytyviin hintaan ja ehtoihin. Asiakirjoista ilmenee, että laatumerkki perustuu neljään perusteeseen, eli siihen, että maksetun hinnan on katettava kaikki kulut, hinnassa on oltava mukana hinnanlisä markkinahintaan verrattuna, tuotannossa on täytynyt käyttää ennakkorahoitusta ja maahantuojan ja tuottajien välillä on oltava pitkäaikaiset kauppasuhteet.

74 On todettava, että tällaiset perusteet eivät vastaa direktiivin 2004/18 liitteessä VI olevan 1 kohdan b alakohdan käsitteen tekninen eritelmä määritelmää, koska tämä määritelmä liittyy yksinomaan itse tuotteiden ominaisuuksiin, niiden valmistukseen, pakkaukseen tai niiden käyttöön, eikä niihin ehtoihin, joiden mukaisesti tavarantoimittaja on hankkinut ne tuottajalta.

75 Näiden perusteiden noudattaminen kuuluu päinvastoin kyseisen direktiivin 26 artiklassa tarkoitetun käsitteen ”hankintasopimuksen toteuttamisen ehdot” piiriin.

76 Tämän artiklan sanamuodon mukaan hankintasopimuksen toteuttamisen ehdoissa voidaan nimittäin käsitellä erityisesti sosiaalisia näkökohtia. Vaatimus, jonka mukaan toimitettavan teen ja kahvin on oltava peräisin kehittyvistä maista sellaisilta pieniltä tuottajilta, joiden kanssa on olemassa niiden kannalta edulliset kauppasuhteet, kuuluu tällaisiin näkökohtiin. Tällaisen ehdon sääntöjenmukaisuus on siten varmistettava 26 artiklan perusteella.

77 On kuitenkin todettava, että komissio on arvostellut oikeudenkäyntiä edeltäneessä menettelyssä, kuten myös kannekirjelmässä, kyseistä tarjouspyyntöasiakirjoissa olevaa lauseketta yksinomaan direktiivin 2004/18 23 artiklan 8 kohdan perusteella ja esittänyt vasta vastauskirjelmävaiheessa, että sen tältä osin esittämä argumentointi soveltuu mutatis mutandis direktiivin 26 artiklassa säänneltyyn hankintasopimuksen toteuttamisen ehtoon.

78 Koska SEUT 258 artiklaan perustuvan kanteen kohde rajataan kyseisessä artiklassa tarkoitetussa oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä, kanteen on perustuttava samoihin syihin ja perusteisiin kuin perustellun lausunnon, joten väitettä, jota ei ole esitetty perustellussa lausunnossa, ei voida ottaa tutkittavaksi unionin tuomioistuimessa käytävässä oikeudenkäynnissä (ks. vastaavasti mm. asia C-305/03, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 9.2.2006, Kok., s. I-1213, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

79 Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on jätettävä tutkimatta.

C Kolmas kanneperuste, joka koskee direktiivin 2004/18 53 artiklan 1 kohdan rikkomista toimitettaviin valmistusaineisiin liittyvien hankintasopimuksen tekoperusteiden osalta

80 Kolmannella kanneperusteella on yhteys ensimmäiseen kanneperusteeseen, koska komissio käsittelee myös siinä EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkkien käyttöä hankintasopimusasiakirjoissa, tällä kertaa kuitenkin direktiivin 2004/18 53 artiklassa tarkoitettuna hankintasopimuksen tekoperusteena.

81 Aluksi on muistutettava siitä, että – kuten tämän tuomion 51–57 kohdassa todettiin – Noord-Hollandin maakunta on viitatessaan hankintasopimusasiakirjoihin, joissa määritellään hankintasopimuksen tekoperusteet, vahvistanut hankintasopimuksen tekoperusteen, jonka mukaan toimitettavat valmistusaineet on varustettava EKO- ja/tai MAX HAVELAAR -laatumerkeillä.

1. Asianosaisten lausumat

82 Komissio katsoo, että tällaisella hankintasopimuksen tekoperusteella rikotaan kahdella tavalla direktiivin 2004/18 53 artiklaa. Yhtäältä se ei liity hankintasopimuksen kohteeseen, koska EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkkien taustalla olevat perusteet eivät koske itse toimitettavia tuotteita vaan tarjoajien yleistä politiikkaa, ennen kaikkea siltä osin kuin kyse on MAX HAVELAAR -laatumerkistä. Toisaalta kyseinen hankintasopimuksen tekoperuste ei sovellu yhteen yhtäläisten mahdollisuuksien, syrjintäkiellon ja avoimuuden vaatimusten kanssa, koska sen seurauksena epäedulliseen asemaan ovat joutuneet nimenomaan sellaiset potentiaaliset tarjoajat, jotka eivät ole alankomaalaisia tai joiden tuotteilla ei ollut EKO- ja/tai MAX HAVELAAR -laatumerkkiä.

83 Alankomaiden kuningaskunnan mukaan riidanalainen hankintasopimuksen tekoperuste on avoin, objektiivinen ja syrjimätön. Alan talouden toimijat tuntevat kyseiset laatumerkit nimittäin hyvin, laatumerkit perustuvat sellaisiin taustalla oleviin perusteisiin, jotka joko ovat peräisin maataloustuotteiden luonnonmukaista tuotantoa koskevista unionin säännöksistä (EKO-laatumerkin osalta) tai jotka on määritellyt laatumerkin myöntävä laitos ja jotka ovat mahdollisesti kaikkien kiinnostuneiden talouden toimijoiden saatavilla (MAX HAVELAAR -laatumerkin osalta), ja tavanomaisen huolellinen potentiaalinen tarjoaja voi joka tapauksessa helposti saada tietoa näistä taustalla olevista perusteista. Lisäksi direktiivissä 2004/18 ei aseteta hankintasopimuksen tekoperusteiden osalta samoja vaatimuksia kuin teknisten eritelmien osalta sellaisina kuin niistä säädetään kyseisen direktiivin 23 artiklassa, ja tämä on loogista siitä syystä, että ei vaadita, että kaikki tarjoajat voivat täyttää hankintasopimuksen tietyn tekoperusteen. Riidanalainen hankintasopimuksen tekoperuste liittyy hankintasopimuksen kohteeseen, joka on nimenomaan luonnonmukaisesta maataloudesta ja reilusta kaupassa peräisin olevien tuotteiden toimittaminen, ja sen perusteella, että kyseinen peruste täyttyi, saatiin tietoa tarjousten laatua koskevasta ominaisuudesta, minkä perusteella voitiin arvioida tarjousten hinta-laatusuhde.

2. Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

84 Ensiksi on todettava, että direktiivin 2004/18 53 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti on niin, että silloin, jos – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – hankintaviranomainen päättää tehdä hankintasopimuksen sellaisen tarjoajan kanssa, joka on tehnyt hankintaviranomaisen kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen, sen on käytettävä erilaisia perusteita, jotka sen on määriteltävä kyseisen direktiivin säännösten vaatimuksia noudattaen, joskin – kuten ilmaisun ”esimerkiksi” käyttö osoittaa – tämä säännös ei sisällä tyhjentävää luetteloa mahdollisista perusteista.

85 Direktiivin 2004/18 53 artiklaa on selvennetty direktiivin 46 perustelukappaleessa, jonka kolmannessa ja neljännessä kohdassa täsmennetään, että hankintasopimuksen tekoperusteet eivät periaatteessa voi pelkästään olla taloudellisia vaan ne voivat koskea myös laatua. Näin ollen kyseisen artiklan 1 kohdan a alakohdassa mainittujen esimerkkien joukossa on muun muassa ympäristöystävällisyys. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 103 kohdassa, kyseisen perustelukappaleen neljännessä kohdassa todetaan lisäksi, että ”hankintaviranomainen voi samoin edellytyksin käyttää yhteiskunnallisten vaatimusten täyttämiseksi perusteita, jotka määritellään teknisissä eritelmissä ja jotka vastaavat sellaisen erityisen heikossa asemassa olevan väestönosan tarpeisiin, johon sopimuksen kohteena olevan rakennusurakan tai tavara- tai palveluhankinnan edunsaajat tai käyttäjät kuuluvat”. Näin ollen on myönnettävä, että hankintaviranomaiset saavat lisäksi valita sellaisia sosiaalisiin näkökohtiin perustuvia hankintasopimuksen tekoperusteita, jotka voivat koskea paitsi hankintasopimuksen kohteena olevan rakennusurakan tai tavara- tai palveluhankinnan käyttäjiä tai edunsaajia myös muita henkilöitä.

86 Toiseksi on todettava, että direktiivin 53 artiklan 1 kohdan a alakohdassa vaaditaan, että hankintasopimuksen tekoperusteet liittyvät hankintasopimuksen kohteeseen. Direktiivin 46 perustelukappaleen kolmannessa kohdassa täsmennetään tästä, että ”nämä perusteet on määriteltävä sopimuksen kohteen mukaisesti siten, että niiden perusteella voidaan arvioida kunkin tarjouksen suoritustaso suhteessa teknisissä eritelmissä määritettyyn sopimuksen kohteeseen sekä kunkin tarjouksen hinta-laatusuhde”, koska ”kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous” on ”hinta-laatusuhteeltaan paras tarjous”.

87 Kolmanneksi on todettava, että – kuten kyseisen perustelukappaleen ensimmäisestä ja neljännestä kohdasta käy ilmi – yhdenvertaisen kohtelun, syrjintäkiellon ja avoimuuden periaatteiden noudattaminen edellyttää, että hankintasopimuksen tekoperusteet ovat puolueettomia, millä varmistetaan se, että tarjouksia vertaillaan ja arvioidaan puolueettomasti ja siten todellisen kilpailun olosuhteissa. Näin ei tapahtuisi sellaisten perusteiden osalta, joiden nojalla hankintaviranomainen saisi

rajoittamattoman valintavapauden (ks. direktiiviä 2004/18 edeltäneiden direktiivien vastaavista säännöksistä asia C-513/99, Concordia Bus Finland, tuomio 17.9.2002, Kok., s. I-7213, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

88 Neljänneksi ja viimeiseksi on korostettava, että – kuten kyseisen perustelukappaleen toisessa kohdassa todetaan – näissä samoissa periaatteissa asetetaan hankintaviranomaiselle velvollisuus varmistaa, että julkisen hankintamenettelyn kaikissa vaiheissa noudatetaan sekä mahdollisten tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta että sopimuksen tekoperusteiden avoimuusperiaatetta siten, että sopimuksen tekoperusteet on muotoiltava siten, että kaikki kohtuullisen valistuneet ja tavanomaisen huolelliset tarjoajat voivat tietää, mikä niiden täsmällinen ulottuvuus on, ja täten tulkita niitä samalla tavalla (ks. mm. direktiiviä 2004/18 edeltäneiden direktiivien vastaavista säännöksistä asia C-448/01, EVN ja Wienstrom, tuomio 4.12.2003, Kok., s. I-14527, 56–58 kohta).

89 Sen arvioimiseksi, onko väite, jonka mukaan riidanalainen hankintasopimuksen tekoperuste ei liity riittävällä tavalla hankintasopimuksen kohteeseen, paikkansapitävä, on yhtäältä otettava huomioon EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkkien taustalla olevat perusteet. Kuten tämän tuomion 34 ja 37 kohdasta ilmenee, taustalla olevat perusteet kuvaavat sitä, että tuotteet ovat peräisin luonnonmukaisesta maataloudesta ja reilusta kaupasta. Luonnonmukaisesta tuotantotavasta, sellaisena kuin siitä säädettiin tämän asian kannalta merkityksellisenä ajankohtana unionin lainsäädännössä, eli asetuksessa N:o 2092/91, käy kyseisen asetuksen toisesta ja yhdeksännestä perustelukappaleesta ilmi, että tällä tuotantotavalla suositaan ympäristönsuojelua varsinkin, koska siinä asetetaan huomattavia rajoituksia lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytölle. Tämän tuomion 37 kohdasta ilmenee reilun kaupan osalta, että MAX HAVELAAR -laatumerkin myöntävän säätiön asettamien perusteiden tarkoituksena on suosia kehittyvien maiden pieniä tuottajia ylläpitämällä heidän kanssaan kauppasuhteita, joissa otetaan huomioon näiden tuottajien todelliset tarpeet eikä vain markkinalakeja. Näistä seikoista seuraa, että riidanalainen hankintasopimuksen tekoperuste koskee ympäristöominaisuuksia ja sosiaalisia ominaisuuksia, jotka kuuluvat direktiivin 2004/18 53 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisalaan.

90 Yhtäältä on todettava, että tarjouspyyntöasiakirjojen 1.4 alajaksoon sisältyvän hankinnan kuvauksen mukaisesti kyseinen hankinta käsittää erityisesti kahvin ja teen ja automaateissa saatavilla olevien juomien valmistamiseen tarvittavien muiden valmistusaineiden toimittamisen. Hankintasopimuksen riidanalaisen tekoperusteen sanamuodosta kuitenkin ilmenee, että se koskee yksinomaan tämän hankinnan yhteydessä toimittavia valmistusaineita ilman, että sillä olisi mitenkään vaikutettu tarjoajien yleiseen ostopolitiikkaan. Näin ollen nämä perusteet koskevat tuotteita, joiden toimittaminen on kyseisen hankintasopimuksen kohteen osa.

91 Kuten julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 110 kohdasta käy ilmi, hankintasopimuksen tekoperusteen ei ole koskettava tuotteen luontaista ominaisuutta, eli elementtiä, joka kuuluu tuotteeseen aineellisesti. Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen todennut edellä mainitussa asiassa EVN ja Wienstrom antamansa tuomion 34 kohdassa, ettei julkisia hankintoja koskevan unionin lainsäädännön vastaista ole se, että hankintaviranomainen käyttää sähkön toimittamista koskevassa hankintamenettelyssä hankintasopimuksen tekoperusteena perustetta, jonka mukaan sähkön on oltava tuotettu uusiutuvista energialähteistä. Näin ollen mikään ei ole periaatteessa esteenä sille, että tällainen peruste koskee sitä, että tuotteen on oltava peräisin reilusta kaupasta.

92 On siis todettava, että hankintasopimuksen riidanalainen tekoperuste liittyy direktiivin 2004/18 53 artiklan 1 kohdan a alakohdassa vaaditulla tavalla kyseisen hankintasopimuksen kohteeseen, joten komission tästä esittämä väite ei ole perusteltu.

93 Väitteestä, jonka mukaan Noord-Hollandin maakunta on asettanut hankintasopimuksen tekoperusteeksi, että tuotteilla on oltava määrätyt laatumerkit, on todettava, että tarjouspyyntöasiakirjojen liitteessä A olevan 35 kohdan sanamuodon mukaan hankintaviranomainen oli määrännyt, että siitä, että toimitettavilla valmistusaineilla on EKO- ja/tai MAX

HAVELAAR -laatumerkit, seuraa, että annetaan tietty määrä pisteitä luokiteltaessa kilpailevia tarjouksia tarjouskilpailun ratkaisemista varten. Tätä ehtoa on tulkittava hankintaviranomaisille tämän osalta asetettujen selvyyden ja puolueettomuuden vaatimusten perusteella.

94 Unionin lainsäätäjä on antanut merkkien käyttämistä koskevaa erikoistapausta varten joitakin täsmällisiä viitteitä näiden vaatimusten merkityksestä teknisten eritelmien yhteydessä. Kuten tämän tuomion 62–65 kohdasta ilmenee, korostettuaan direktiivin 2004/18 23 artiklan 3 kohdan b alakohdassa, että näiden eritelmien on oltava riittävän täsmällisiä, jotta tarjoajat pystyvät niiden pohjalta määrittämään hankintasopimuksen kohteen ja hankintaviranomaiset tekemään kyseisen hankintasopimuksen, lainsäätäjä antoi saman artiklan 6 kohdassa hankintaviranomaisille luvan käyttää ympäristömerkin taustalla olevia perusteita tuotteen määrättyjen ominaisuuksien määrittämiseksi, mutta ei tehdä ympäristömerkistä teknistä eritelmää, koska ympäristömerkkiä voidaan käyttää ainoastaan oletuksena siitä, että tuotteilla, joille se on myönnetty, on siten määritellyt ominaisuudet, ja nimenomaisesti on säädetty, että muut asianmukaiset todistuskeinot on hyväksyttävä.

95 Toisin kuin Alankomaiden kuningaskunta väittää, ei ole mitään syytä katsoa, että yhdenvertaisen kohtelun, syrjintäkiellon ja avoimuuden periaatteilla olisi erilaisia seurauksia silloin, kun kysymys on hankintasopimuksen tekoperusteista, jotka ovat myös julkista hankintaa koskevan sopimuksen olennaisia ehtoja, sillä ne ovat myöhemmin ratkaisevia ehtoja valittaessa tarjousta niistä tarjouksista, jotka vastaavat hankintaviranomaisen teknisten eritelmien yhteydessä ilmaisemia vaatimuksia.

96 Tiedonannon 12 kohdassa myöhemmin tehdystä täsmennyksestä, jonka mukaan viittaus EKO- ja MAX HAVELAAR -laatumerkkeihin tarkoittaa myös vastaavia merkkejä, on tähdennettävä tämän tuomion 54–56 kohdassa esitetyn lisäksi, että tällaisella täsmennyksellä ei voida missään tapauksessa korjata sitä, ettei kyseisten merkkien taustalla olevia perusteita ole ilmoitettu täsmällisesti.

97 Kaikista edellä olevista seikoista seuraa, että Noord-Hollandin maakunta on vahvistanut direktiivin 2004/18 53 artiklan 1 kohdan a alakohdan kanssa yhteensoveltumattoman hankintasopimuksen tekoperusteen, koska se määräsi tarjouspyyntöasiakirjassa, että siitä, että tietyt toimitettavat tuotteet on varustettu määrätyillä laatumerkeillä, seuraa, että annetaan tietty määrä pisteitä kokonaistaloudellisesti edullisinta tarjousta valittaessa ilman, että se olisi luetellut näiden laatumerkkien taustalla olevat perusteet ja sallinut, että se, että tuote täyttää nämä taustalla olevat perusteet, todistetaan muulla asianmukaisella todistuskeinolla. Näin ollen kolmas kanneperuste on perusteltu.

D *Toinen kanneperuste, joka koskee direktiivin 2004/18 2 artiklan, 44 artiklan 2 kohdan ja 48 artiklan rikkomista sen vaatimuksen osalta, joka koskee ”kestäviä hankintoja” ja ”yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevien” perusteiden noudattamista*

98 Toinen kanneperuste, joka käsittää kolme osaa, koskee tarjouspyyntöasiakirjojen 4.4 alajakson 4 kohdan 2 alakohdassa olevaa vaatimusta, jossa sopimuspuoleksi valitulle tarjoajalle asetetaan velvollisuus noudattaa ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita” erityisesti vaikuttamalla kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon, ja jossa tarjoajia pyydettiin ilmoittamaan, millä tavalla ne täyttävät edellä mainitut perusteet.

1. Asianosaisten lausumat

99 Komissio väittää nyt käsiteltävänä olevan kanneperusteen ensimmäisessä osassa, että kyseinen vaatimus on direktiivin 2004/18 44 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan ja 48 artiklan vastainen teknistä pätevyyttä koskeva vähimmäisedellytys, koska se ei kuulu viimeksi mainitussa artiklassa, joka muodostaa suljetun järjestelmän, oleviin perusteisiin. Alankomaiden kuningaskunta esittää ensisijaisena väitteenään, että tämä vaatimus on todellisuudessa 26 artiklassa säännelty hankintasopimuksen toteuttamisen ehto. Toissijaisesti se lausuu, että edellä mainittu vaatimus sisältyy 48 artiklalla

käyttöönotettuun järjestelmään ja viittaa kyseisen artiklan 2 kohdan c alakohtaan, joka koskee kuvausta tavarantoimittajan tai palvelujen tarjoajan laadun varmistukseen käyttämistä teknisistä välineistä sekä kyseisen yrityksen tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä. Tarjoajat pystyivät näyttämään samalla vaatimuksella pystyvänsä panemaan hankintasopimuksen täytäntöön siten, että ne täyttävät korkeat laatua koskevat perusteet.

100 Tämän kanneperusteen toinen osa, joka koskee direktiivin 2004/18 44 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan rikkomista, koskee sitä, että riidanalainen vaatimus ei liity ollenkaan tai ainakaan riittävästi kyseessä olevan hankintasopimuksen kohteeseen, minkä vastaajana oleva jäsenvaltio kiistää, koska sen mukaan kestävillä hankinnoilla ja yhteiskunnallisesti vastuullisilla yrityksillä on yhteys hankintasopimukseen, joka koskee muun muassa sellaisen kahvin ja teen toimittamista, joka on peräisin luonnonmukaisesta maataloudesta ja reilusta kaupasta.

101 Komissio esittää tämän kanneperusteen kolmannessa osassa, että asiassa on rikottu direktiivin 2004/18 2 artiklaa siksi, että termien ”kestävät hankinnat” ja ”yhteiskunnallisesti vastuulliset yritykset” ulottuvuus ei ole riittävän selvä. Alankomaiden kuningaskunnan mukaan tämä ei pidä paikkaansa, koska kaikki tavanomaisen valistuneet yrittäjät ymmärsivät kyseiset ilmaukset ja niistä löytyi sitä paitsi internetistä mittava dokumentaatio.

2. Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

a) Kyseisen tarjouspyyntöasiakirjoihin sisältyvän lausekkeen luokittelu

102 Asianosaiset ovat eri mieltä siitä, miten on luokiteltava riidanalainen vaatimus, jonka mukaan tarjoajien on noudatettava ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita”, erityisesti vaikuttamalla kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon. Komissio väittää, että kyseinen vaatimus koskee tarjoajien yleistä politiikkaa ja siten niiden direktiivin 2004/18 48 artiklassa tarkoitettua teknistä ja ammatillista pätevyyttä. Sen sijaan Alankomaiden kuningaskunnan mukaan edellä mainittua vaatimusta sovelletaan riidanalaiseen hankintasopimukseen direktiivin 26 artiklassa tarkoitettuna hankintasopimuksen toteuttamisen ehtona.

103 Viimeistä väitettä ei voida hyväksyä. Riidanalainen lauseke sisältyy nimittäin tarjouspyyntöasiakirjojen 4.4 alajakson 4 kohtaan, jonka otsikkona on ”Soveltuvuusvaatimukset/vähimmäisvaatimukset”, joka vastaa erityisesti direktiivin 2004/18 44 artiklan otsikossa ja sen 2 kohdassa, jossa viitataan direktiivin 47 ja 48 artiklaan, joiden otsikot ovat ”Taloudelliset ja rahoitusta koskevat voimavarat” ja ”Tekninen ja/tai ammatillinen pätevyys”, käytettyä terminologiaa. Lisäksi saman alajakson kolme ensimmäistä kohtaa koskevat hankintaviranomaisen asettamia vähimmäisedellytyksiä liikevaihdon, vastuuvakuutuksen kattavuuden ja tarjoajien kokemuksen suhteen, jotka ovat edellä mainitussa 47 ja 48 artiklassa nimenomaisesti mainittuja seikkoja. Sen ohella ”soveltuvuusvaatimukset” oli määritelty tarjouspyyntöasiakirjojen johdannossa poissulkemislausekkeen tai vähimmäisvaatimusten muodossa ilmaistuiksi vaatimuksiksi, jotka tarjoajan oli täytettävä, jotta sen tarjous otettiin huomioon, joten ne näyttivät olevan erillään varsinaisesta tarjouksesta. Kyseessä oleva vaatimus oli vielä muotoiltu yleisesti, eikä erityisesti riidanalaisen hankintasopimuksen kannalta.

104 Edellä olevista seikoista seuraa, että potentiaaliset tarjoajat eivät voineet ymmärtää tätä vaatimusta muutoin kuin siten, että se liittyy direktiivin 2004/18 44 artiklan 2 kohdassa ja 48 kohdassa tarkoitettuun hankintaviranomaisen vaatimaan ammatilliseen vähimmäispätevyyteen. Tällaisen vaatimuksen sääntöjenmukaisuutta on siten arvioitava näiden säännösten perusteella.

b) Direktiivin 2004/18 44 artiklan 2 kohdan ja 48 artiklan rikkominen

105 Kuten direktiivin 2004/18 48 artiklan 1 ja 6 kohdasta käy ilmi, kyseisessä artiklassa luetellaan tyhjentävästi ne seikat, joiden perusteella hankintaviranomainen voi arvioida tarjoajien teknisen ja ammatillisen pätevyyden ja todentaa sen. Sitä paitsi on niin, että vaikka direktiivin 44 artiklan 2 kohdassa hankintaviranomaiselle annetaan lupa vahvistaa pätevyyttä koskevia vähimmäisedellytyksiä, jotka tarjoajien on täytettävä, jotta niiden tarjous otetaan huomioon tarjouskilpailun ratkaisemista varten, nämä edellytykset saadaan kyseisen säännöksen ensimmäisen alakohdan mukaan vahvistaa ainoastaan siten, että niissä viitataan edellä mainitussa 48 artiklassa lueteltuihin seikkoihin, siltä osin kuin kyse on teknisestä ja ammatillisesta pätevyydestä.

106 Toisin kuin Alankomaiden kuningaskunta väittää, vaatimus, jonka mukaan ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita” on noudatettava, ei kuitenkaan liity mihinkään näistä seikoista.

107 Erityisesti kyseisen vaatimuksen osalta pyydetyt tiedot, eli, tietoa siitä, ”[millä tavalla tarjoaja] täyt[tää] kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevat perusteet [ja] vaikuttaa kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon”, ei voida rinnastaa direktiivin 2004/18 48 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun kuvaukseen ”tavarantoimittajan laadunvarmistukseen käyttämistä teknisistä välineistä sekä kyseisen yrityksen tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä”. Koska nimittäin termin ”laatu”, jota ei käytetä yksistään tässä säännöksessä vaan myös saman kohdan b, d ja j alakohdassa, on ymmärrettävä tarkoittavan edellä mainitun 48 artiklan yhteydessä sellaisten palveluiden suoritusten tai tavaroiden toimitusten teknistä laatua, jotka ovat tyypiltään samanlaisia kuin kyseisen hankintasopimuksen kohteen muodostavat palveluiden suoritukset ja tavaroiden toimitukset, hankintaviranomaisella on oikeus näissä alakohdissa tarkoitetuissa rajoissa vaatia tarjoajilta, että nämä ilmoittavat sille tavasta, jolla ne valvovat palvelujen suoritusten ja tavaran toimitusten laatua ja takaavat sen.

108 Edellä olevista seikoista seuraa, että Noord-Hollandin maakunta on vahvistanut teknistä pätevyyttä koskevan vähimmäisedellytyksen, joka ei ole direktiivin 2004/18 44 artiklan 2 kohdan ja 48 artiklan mukaan sallittu, koska se on asettanut tarjouspyyntöasiakirjoissa soveltuvuusvaatimuksena ja pätevyyttä koskevana vähimmäisedellytyksenä edellytyksen, jonka mukaan tarjoajat noudattavat kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita ja ilmoittavat, millä tavalla ne noudattavat näitä perusteita ja vaikuttavat kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon. Toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen perusteltu.

c) Direktiivin 2004/18 2 artiklan rikkominen

109 Avoimuuden periaate edellyttää, että kaikki hankintamenettelyn ehdot ja yksityiskohtaiset säännöt on muotoiltu selvästi, täsmällisesti ja yksiselitteisesti hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjassa siten, että mahdollistetaan yhtäältä se, että kaikki kohtuullisen valistuneet ja tavanomaisen huolelliset tarjoajat ymmärtävät niiden täsmällisen ulottuvuuden ja tulkitsevat niitä samalla tavalla, ja toisaalta se, että hankintaviranomaiset voivat tosiasiallisesti tarkistaa, vastaavatko tarjoajien tarjoukset kyseessä olevaa hankintaa sääntöleviä arviointiperusteita (ks. erityisesti asia C-496/99 P, komissio v. CAS Succhi di Frutta, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-3801).

110 On pakko todeta, että – kuten julkisasiamies esitti ratkaisuehdotuksensa 146 kohdassa – vaatimuksia ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevien perusteiden” noudattamisesta ja velvollisuutta ”vaikuttaa kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon” ei ole esitetty niin selvästi, täsmällisesti ja yksiselitteisesti, että kaikki kohtuullisen valistuneet ja tavanomaisen huolelliset tarjoajat voivat varmuudella ja täysimääräisesti tietää, mitä nämä vaatimusten kattamat perusteet ovat. Sitä

suuremmalla syyllä tämä pätee tarjoajille osoitettuun pyyntöön ilmoittaa tarjouksessaan, ”[m]illä tavalla [ne] täyt[tävät]” nämä perusteet ja ”millä tavalla [ne] vaikutta[vat]” hankintaviranomaisen kahvimarkkinoiden ja kahvintuotannon osalta esittämien tarkoitusperien toteutumiseen, sillä niille ei ole ilmoitettu täsmällisesti, mitä tietoja niiden on toimitettava.

111 Näin ollen Noord-Hollandin maakunta on vahvistanut lausekkeen, jonka osalta ei noudateta direktiivin 2004/18 2 artiklassa tarkoitettua avoimuusvelvollisuutta, koska se on asettanut riidanalaisissa tarjouspyyntöasiakirjoissa tarjoajille velvollisuuden ”noudatta[a] kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita” ja ”vaikuttaa kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon” ja ilmoittaa tarjouksessaan, ”[m]illä tavalla [ne] täyt[tävät]” nämä perusteet ja ”millä tavalla [ne] vaikutta[vat]” hankintaviranomaisen kahvimarkkinoiden ja kahvintuotannon osalta esittämien tarkoitusperien toteutumiseen.

112 Näin ollen kaikista edellä olevista seikoista seuraa, että koska Noord-Hollandin maakunta on kahviautomaattien toimittamista ja hoitoa varten tehtävän julkisen hankintasopimuksen, josta julkaistiin 16.8.2008 hankintailmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä, yhteydessä

— vahvistanut direktiivin 2004/18 23 artiklan 6 kohdan kanssa yhteensoveltumattoman teknisen eritelmän, koska se vaati, että tiettyjen toimitettavien tuotteiden on oltava varustettu määrätyllä ympäristömerkillä, sen sijaan, että se olisi käyttänyt yksityiskohtaisia eritelmiä

— vahvistanut kyseisen direktiivin 53 artiklan 1 kohdan a alakohdan kanssa yhteensoveltumattomia hankintasopimuksen tekoperusteita, koska se määräsi, että siitä, että tietyt toimitettavat tuotteet on varustettu määrätyillä laatumerkeillä, seuraa, että annetaan tietty määrä pisteitä kokonaistaloudellisesti edullisinta tarjousta valittaessa ilman, että se olisi luetellut näiden laatumerkkien taustalla olevia perusteita ja sallinut, että se, että tuote täyttää nämä taustalla olevat perusteet, todistetaan muulla asianmukaisella todistuskeinolla

— vahvistanut teknistä pätevyyttä koskevan vähimmäisedellytyksen, joka ei ole saman direktiivin 44 artiklan 2 kohdan ja 48 artiklan mukaan sallittu, koska se on asettanut kyseiseen hankintaan sovellettavissa tarjouspyyntöasiakirjoissa soveltuvuusvaatimuksena ja pätevyyttä koskevana vähimmäisedellytyksenä edellytyksen, jonka mukaan tarjoajat noudattavat ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita” ja ilmoittavat, millä tavalla ne noudattavat näitä perusteita ja ”vaikutta[vat] kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon”, ja

— vahvistanut saman direktiivin 2 artiklassa säädetyn avoimuusvelvollisuuden vastaisen lausekkeen, koska se on asettanut edellytyksen, jonka mukaan tarjoajat noudattavat ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita” ja ilmoittavat, millä tavalla ne noudattavat näitä perusteita ja ”vaikutta[vat] kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon”,

Alankomaiden kuningaskunta on jättänyt noudattamatta edellä mainittujen säännösten mukaisia velvoitteitaan. Näiden samojen seikkojen johdosta kanne on hylättävä muilta osin.

V Oikeudenkäyntikulut

113 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Alankomaiden kuningaskunnan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska tämä on hävinnyt asian, Alankomaiden kuningaskunta on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Koska Noord-Hollandin maakunta on kahviautomaattien toimittamista ja hoitoa varten tehtävän julkisen hankintasopimuksen, josta julkaistiin 16.8.2008 hankintailmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä, yhteydessä

— vahvistanut julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY, sellaisena kuin se on muutettuna 4.12.2007 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1422/2007, 23 artiklan 6 kohdan kanssa yhteensoveltumattoman teknisen eritelmän, koska se vaati, että tiettyjen toimitettavien tuotteiden on oltava varustettu määrätyllä ympäristömerkillä, sen sijaan, että se olisi käyttänyt yksityiskohtaisia eritelmiä

— vahvistanut kyseisen direktiivin 2004/18 53 artiklan 1 kohdan a alakohdan kanssa yhteensoveltumattomia hankintasopimuksen tekoperusteita, koska se määräsi, että siitä, että tietyt toimitettavat tuotteet on varustettu määrätyillä laatumerkeillä, seuraa, että annetaan tietty määrä pisteitä kokonaistaloudellisesti edullisinta tarjousta valittaessa ilman, että se olisi luetellut näiden laatumerkkien taustalla olevia perusteita ja sallinut, että se, että tuote täyttää nämä taustalla olevat perusteet, todistetaan muulla asianmukaisella todistuskeinolla

— vahvistanut teknistä pätevyyttä koskevan vähimmäisedellytyksen, joka ei ole saman direktiivin 44 artiklan 2 kohdan ja 48 artiklan mukaan sallittu, koska se on asettanut kyseiseen hankintaan sovellettavissa tarjouspyyntöasiakirjoissa soveltuvuusvaatimuksena ja pätevyyttä koskevana vähimmäisedellytyksenä edellytyksen, jonka mukaan tarjoajat noudattavat ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita” ja ilmoittavat, millä tavalla ne noudattavat näitä perusteita ja ”vaikutta[vat] kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon”, ja

— vahvistanut saman direktiivin 2 artiklassa säädetyn avoimuusvelvollisuuden vastaisen lausekkeen, koska se on asettanut edellytyksen, jonka mukaan tarjoajat noudattavat ”kestäviä hankintoja ja yhteiskunnallisesti vastuullisia yrityksiä koskevia perusteita” ja ilmoittavat, millä tavalla ne noudattavat näitä perusteita ja ”vaikutta[vat] kestävimpien kahvimarkkinoiden aikaansaamiseen ja ympäristöteknisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vastuulliseen kahvintuotantoon”,

— Alankomaiden kuningaskunta on jättänyt noudattamatta edellä mainittujen säännösten mukaisia velvoitteitaan.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Alankomaiden kuningaskunta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset